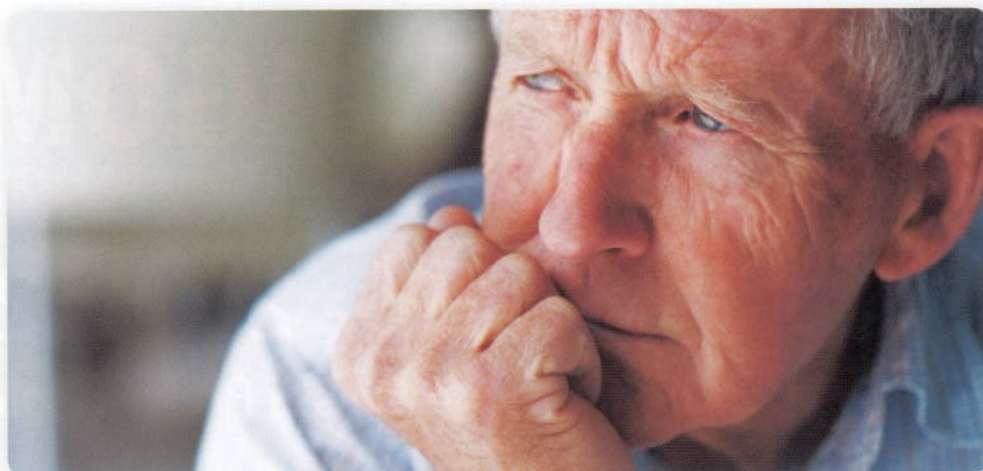

Mobilní hospic Ondrášek

Ing. Jitka Varechová

Ředitelka Mobilního hospice Ondrášek, o.p.s.

Jitka.Varechova@seznam.cz

Jak asi budu umírat? Tato myšlenka se jistě nevyhne nikomu z nás, i když se ji snažíme co nejrychleji odehnat.

U některých se z myšlenky stane skutečná, krutá realita, před kterou nelze uniknout a musí se řešit. Neunikla ani rodina zakladatelky Mobilního hospice Ondrášek.

Před sedmi lety onemocněl na rakovinu sedmnáctiletý Ondra. Tak mu všichni říkali. Krásný, černý, chytrý a sportovně založený kluk. Sotva se jeho život rozvinul, už mu nebylo dopřáno jej prožít. Lékařská zpráva zněla tvrdě, ale jasně. Ondrovi již nelze medicínsky pomoci. Rodičům nezbývalo nic jiného, než Ondru převézt z nemocnice domů a čekat. Umírání přineslo celé rodině bolest, strach, úzkost a beznaděj. Jak se mají vzájemně utěšovat, když prožívají stejné bolestné pocity? Jak mají pečovat o svého syna, když ani jeden z nich není vzdělán v medicíně? Co mají udělat, až se najednou zhorší jeho stav a ozvou se očekávané silné bolesti? Kdo jim s tímto těžkým břemenem vlastně pomůže?

Rodina strastiplnou cestu sice nakonec zvládla s pomocí obětavých přátel, ale maminku Ondry daná situace ve zdravotnictví nechalala lhostejnou a v prosinci 2004 založila spolu s přáteli mobilní hospic. První rok se nesl v duchu hledání nezbytných peněz a zdravotního personálu, jež ve své práci bude vidět nejen práci, ale i poslání. Vše se zdařilo až v následujícím roce 2006. Začínajícímu hospici pomáhali téměř všichni, kteří byli osloveni. Podpora ve formě dotací z krajského i městského úřadu a darů od sponzorů působila jako síla pohánějící přesvědčení, že směr úsilí je správný a mobilní hospic, pojmenovaný po Ondrovi, bude životaschopný. Nedařila se však jedna důležitá věc, do které zakladatelka kladla své představy na vyřešení dlouhodobého finančního zabezpečení terénní jednotky, a sice přesvědčit zdravotní pojišťovny hradit zdravotní péči z veřejných zdrojů. Je nutné předeslat, že v té době ještě síť mobilní hospicové péče v České republice nebyla nijak zvlášť rozvinutá, mobilní hospice se daly spočítat na jedné ruce a navíc převládal názor, že na péči o těžce

nemocné, umírající pacienty vystačí domácí péče. Mobilní hospic Ondrášek se přidal k úsilí pražského hospice Cesta domů, který se snažil zmapovat poskytované výkony, potřeby a vysvětlit rozdílnosti mezi hospicovou a domácí péčí v pilotním projektu pro Ministerstvo zdravotnictví. Na základě jeho zhodnocení pak ustanovit hospicovou péči ve zdravotním systému ČR jako specializovanou péči o terminálního pacienta s vlastním ohodnocením většího rozsahu, déletrvajících výkonů a také vlastním lékařem, odborníkem na paliativní medicínu. Do procesu vstoupila Asociace poskytovatelů hospicové a paliativní péče s vlastním názorem na úpravu stávajících výkonů pro domácí péči. Dnes je situace taková, že výkony jsou rozšířeny o signální kód - ošetřovatelská péče pro terminálního pacienta. Zda-li rozšíření výkonů o tento kód pokryje náklady hospice na zdravotní péči, aniž by se to odrazilo na kvalitě péče, o tom se Mobilní hospic Ondrášek přesvědčí, absolvuje-li další z mnoha jednání s představiteli zdravotních pojišťoven fungujících v Moravskoslezském kraji a podepíše-li s nimi úspěšně smlouvy na domácí péči. Praxe naznačuje, že se poskytování komplexní hospicové péče na vysoké odborné úrovni stejně neobejde bez sponzorských darů, dotací a grantů.

Zdravotnický tým

Mobilní hospic Ondrášek má vytvořen multidisciplinární tým složený ze tří lékařů - onkologů, střídajících se zhruba po týdnu u pacientů. Jsou připraveni telefonicky poradit zdravotním sestram při změně stavu pacienta a co nejrychleji přijet na návštěvu k pacientovi, pokud se jeho stav akutně zhorší. Odborný dohled a zástup provádí další lékařka se specializací na paliativní medicínu. Spojení uvedených lékařů umožňuje přijímat pacienty s onkologickými, neurodegenerativními, kardiovaskulárními a dalšími onemocněními, která jsou doprovázena bolestmi a obtěžujícími symptomy, a zajistit těmto

pacientům nezbytný zdravotní dohled. Výhodou je, že se ležící pacienti nemusejí převážet do nemocnice při náhlých zhoršeních.

Důležité místo zaujímají zdravotní sestry. Při jejich výběru se dbalo nejen na jejich kvalifikaci, praxi a zkušenosti, ale také na jejich povahové vlastnosti týkající se vyrovnanosti, spolehlivosti, samostatnosti a rozhodnosti, zodpovědnosti, taktu a lidskosti. V hospici jich pracuje pět a téměř všechny navázaly na praxi z akutních lůžek. Pacienty navštěvují podle jejich potřeb a sledují vývoj onemocnění. Všimají si každé, i malé změny v příznacích a chování a musejí správně odhadnout případné fyzické a psychické zhoršení. Okamžitě vše konzultují s lékařem. Naštěstí v době mobilů není problém kontaktovat lékaře ke konzultaci, a proto není vždy nutná jeho osobní návštěva. Sestry nosí v brašně potřebné léky a injekce, které na základě jeho rady aplikují. Musí rovněž rozpoznat poslední stadium nemoci, při kterém dochází k postupnému selhávání vitálních funkcí, a připravit všechny přítomné na blížící se smrt. Práci velmi znesnadňuje - a důvěru narušuje - pokud nemocný nemůže být pravdivě informován o svém konečném stavu; jeho rodina si důrazně vyprošuje tuto informaci zadržovat s odůvodněním, že by propadl depresi a v konečném důsledku by se rychleji odevzdal svému osudu. Ani lékaři, kterým přísluší pravomoc pravdivě seznámit nemocného s jeho diagnózou a prognózou, někdy nepřekonají bariéru vyžádaného mlčení a nezbyvá jim, než přihlížet neutěšenému psychickému napětí mezi všemi zúčastněnými.

Sociální aspekt – rodina a příbuzní pacienta

Nemalá pozornost se v hospicové péči věnuje rovněž rodině nemocného a pečujícím osobám. Starost o ně má v náplni práce zejména sociální pracovnice. Právě na příbuzných leží tíha péče o nemocného a nutnost nepřetržitě u něj pobývat. Jsou nepostradatelní a je nezbytné předcházet jejich vysílení, pocitu osamocení a beznaděje. Potřebují být poučeni o průběhu nemoci a možných zvratech. Musí vědět, jak se zachovat v neznámých situacích. Hledají odpovědi na otázky, jak ošetřovat nemocného, jak s ním komunikovat. V případě vyčerpání je jim doporučeno přeložení pacienta do lůžkového hospice. Jsou poučováni i v praktických otázkách nároků na příspěvek na péči a jiných sociálně-právních záležitostech. V neposlední řadě doprovází sociální pracovnice celou rodinu na cestě ke smíření s nastalou skutečností. Její práce nekončí dnem úmrtí, ale pokračuje nadále v podobě poradenství a péče pro pozůstalé. Jeví se jako účinné, když doprovázení v zármutku provádí člověk, který sdílel s pozůstalým průběh nemoci a umírání. Mobilní hospic Ondrášek jim nabízí individuální pomoc nebo pomoc v rámci svépomocných setkání pozůstalých, která se konají jednou za měsíc.

Vzhledem k tomu, že těžce nemocného a ležícího pacienta není možné nechat doma bez dozoru, vítají pečující osoby možnost vystřídat se u něj s dobrovolníkem. Dobrovolnická služba je nově poskytována

od letošního roku a vznikla ve spolupráci s organizací ADRA Ostrava. Dobrovolníci docházejí především do málopočetných rodin a k seniorům. Jsou chápáni jako společníci vyplňující dlouhé hodiny četbou, povídáním, hraním her, drobnými pomocnými úkony apod. K péči o pacienta, který je v důsledku nemoci dlouhodoběji upoután na lůžko nebo rychleji slábne, slouží půjčovna zdravotních pomůcek. Jeho pohodlí zvyšuje elektrická polohovací postel s antidekubitní matrací či různé kuličkové pomůcky. Pro kontinuální aplikaci léků slouží lineární dávkovače a infuzní pumpy. Pacientům trpícím dušností jsou půjčovány kyslíkové koncentrátoři a pro odhlnění se osvědčily elektrické odsávačky. Žádány jsou toaletní židle, invalidní vozíky, stolky, přenosné mycí vany a další pomůcky.

Psychologická a spirituální podpora

Výčet uvedených činností by nebyl kompletní bez nezastupitelné profese psychiatra a psychologa. V prostředí, kde končí naděje a vše se točí kolem smrti vstupující do života i přes zavřené dveře, nelze očekávat, že ji všichni zúčastnění uvítají se smířením. Psychický tlak je tak vysoký, že ho lidé často nezvládnou bez odborné pomoci. Zklidnit trápení přichází i kněz, a to většinou na vyžádání rodiny; nemocný s posledním rozhrěšením a pomazáním se zklidňuje a naposledy vydechuje. Spolupráce s psychologem je důležitá pro všechny zaměstnance a dobrovolníky pečující o těžce nemocné pacienty v posledním stadiu nemoci. Každodenní komunikace s lidmi, kteří očekávají, že s nimi budeme sdílet jejich trápení a hledat pro ně řešení, je vyčerpávající a zá-

konitě může vést k vyhoření. Po neblahé zkušenosti, kdy v ranném období působení Ondrášku docházelo k tomu, to je docela často, začala organizace spolupracovat s psychologem a připravovat pro svůj personál supervize. Jejich pravidelné pořádání se ukázalo jako velmi užitečné, posilující a zklidňující celkovou atmosféru i v samotném kolektivu. V průběhu supervize se zaměstnanci učí nabírat novou energii, uvědomovat si svoji vlastní hodnotu a své hranice, rozebírat nepříjemné projevy v jednání, se kterými se setkali v rodinách, a v neposlední řadě za každých okolností vidět v umírajícím lidskou bytost. Supervizor dodává sílu k tomu, aby pomáhající člověk byl opět připraven nabídnout své znalosti, uměl správně rozmlouvat s nemocnými, rozdával povzbuzení, nebral naději a přitom připravoval přítomné na poslední rozloučení.

Přes všechny porodní bolesti, kterými musel Ondrášek projít, ať už to byly personální, materiální, či finanční problémy, dospěl ve vysoce profesionální a ekonomicky efektivní jednotku pomáhající důstojnému umírání v domácím prostředí na severní Moravě.

Od roku 2006 pomohl Mobilní hospic Ondrášek až do dnešního dne téměř 500 pacientům a jejich rodinám. Pomohl jim opustit tento svět alespoň trochu klidněji, smířeněji a s co nejmenšími bolestmi. Život jim neprodlužoval, ale ani nezkracoval. Byl jim jen nablízku se svými radami, dobrým slovem a útechou. Stál vedle nich jako partner, ochoten kdykoli přijet do jejich domova a snížit jejich utrpení.

